Dociekania Edukacyjne/Educational Inquiry

Numer 1/2026

https://dociekaniaedukacyjne.upsl.edu.pl/

ISSN 3072-5453

Oskar Szwabowski

Uniwersytet Pomorski w Słupsku

o.szwabowski@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7464-0081

DOI: https://doi.org/10.34858/de.1.2026.001

Jak cytować:

Szwabowski, O. (2026). Słowo od redaktora. *Dociekania Edukacyjne Educational Inquiry*, (1). https://doi.org/10.34858/de.1.2026.001

Słowo od redaktora

Tworzenie nowego czasopisma w czasach „punktozy" może wydać się aktem szaleńczym – i skazanym na niepowodzenie. Biorąc pod uwagę wymogi przetrwania akademickiego, publikowanie w periodyku spoza listy jest co najmniej nierozsądne. Wierzymy jednak, jako redakcja, że środowisko akademickie kieruje się innymi wartościami niż tymi narzuconymi przed państwo. Jesteśmy przekonani, że pisanie to nie tylko sposób na przetrwanie, ale istotowo powiązane jest ono z formą życia. Utworzyliśmy więc pismo, aby intensyfikować pewne formy bycia, pewne style pisania i myślenia – aby powstała platforma współmyślenia.

Jeden z celów, jakie sobie stawiamy, to propagowanie innego pisania (Pullen i Rhodes, 2008; Pullen, Helini i Harding, 2020; Boncori, 2023), czy pisania brudnego w stylu punkowym (Szwabowski i Zańko, 2025; Szwabowski, Zańko i Mackenzie, 2026). Odnosimy wrażenie, że polskie czasopisma naukowe są wciąż zamknięte na formy eksperymentalnego pisania, brudnego pisania. Również w wymiarze metodologii chcemy dać przestrzeń dla

dociekań jako autonomicznej formy badań. Pragniemy propagować dociekania poetyckie (prawie nieobecne w polskiej pedagogice); ewokatywną autoetnografię również w jej wymiarze pisania eksperymentalnego; szeroko rozumiane badania oparte na sztuce, ale też wspierać filozoficzność w badaniach.

Nasze czasopismo ma być również platformą dyskusji na tematy związane z edukacją i metodologią. W każdym numerze będziemy prezentować zapis debaty przeprowadzonej pod szyldem „Dociekań Edukacyjnych". Zaczynamy od tekstu Normana K. Denzina o krytycznych dociekaniach edukacyjnych (Denzin, 2017).

Tekst ten, mający formę manifestu, ważny jest z kilku powodów. Przede wszystkim dokonuje przesunięcia w badaniach jakościowych. Denzin pisze w duchu marksistowskim, że „nie jesteśmy już wzywani do tego, by po prostu interpretować świat, co było mandatem tradycyjnych badań jakościowych. Dzisiaj jesteśmy wzywani do zmiany świata i do zmiany go w sposób, który przeciwstawia się niesprawiedliwości, jednocześnie celebrując wolność i pełną, inkluzywną, partycypacyjną demokrację" (2017, s. 9). To przejście w stronę aktywizmu, w stronę badania zaangażowanego, politycznie istotnego, jest ruchem, który nie do końca się jeszcze dokonał w polskiej pedagogice skolonizowanej przez myślenie pozytywistyczne i, w najlepszym wypadku, postpozytywistyczne, traktujące zwrot aktywistyczny jako nienaukowy. Interpretacja, i to niekiedy w duchu postpozytywistycznym, trzyma się dobrze, a także rości sobie prawo do hegemoniczności. Tymczasem trzeba dowartościować te dociekania, które jednoczą się z działaniem społecznym w celu transformowania świata, przekształcania go w lepsze, bardziej sprawiedliwe miejsce dla wszystkich istot.

Krytyczne dociekania jakościowe są badaniami zorientowanymi etycznie, i to nie w wąskim rozumieniu przestrzegania formalnych zasad, ale jako głos społecznie zaangażowany.

Etyczność badań wiąże się z następującymi działaniami:

> 1. Umieszcza głosy uciskanych w centrum dociekań;
> 2. Wykorzystuje dociekania, aby ujawniać miejsca zmian i aktywizmu;
> 3. Wykorzystuje dociekania i aktywizm, aby pomagać ludziom;
> 4. Wpływa na politykę społeczną, sprawiając, że krytyka jest słyszana i podejmowana przez decydentów;
> 5. Wpływa na zmiany w życiu osoby dociekającej, służąc tym samym jako model zmian dla innych. (Denzin, 2017, s. 9)

Dociekania, które czynią zmianę, są tym, co poddajemy dyskusji w niniejszym numerze. Zachęcamy osoby czytające do nadsyłania własnych tekstów-głosów. Nie tyle zamykamy, co otwieramy dyskusję, a czyniąc to, angażujemy się w batalię, która wciąż trwa.

> Krytyczne badania jakościowe są atakowane. Naukowcy jakościowi walczą o uzyskanie stałego zatrudnienia, ich badania są często niedofinansowane, czasopisma, w których publikują, otrzymują niski współczynnik wpływu. Naukowcy na całym świecie, wewnątrz i na zewnątrz akademii, walczą z regulacyjnymi praktykami neoliberalizmu. Musimy wysunąć na pierwszy plan, kwestionować i przeciwstawiać się tym praktykom; angażować się w politykę orędownictwa, za i przeciw; tworzyć koalicje; i angażować się w debatę na temat tego, w jaki sposób badacze jakościowi mogą przeciwstawić się naciskom neoliberalizmu. Musimy toczyć bitwy o stałe zatrudnienie, kwestionować neoliberalne wskaźniki odpowiedzialności (współczynniki wpływu czasopism, oceny nauczania, wyniki finansowania badań), przeciwstawiać się atakom na wolność słowa, zagrożeniom dla współrządzenia. (Denzin, 2017, s. 15)

Do neoliberalnego ataku należy dodać też atak neokonserwatywny. Staje się on dominującą siłą polityczną mogącą zastąpić koszmar neoliberalny jeszcze gorszym. Wolność myślenia, etyczne zaangażowanie, próby zmieniania świata na lepsze stają się coraz częściej aktami heroizmu. Jedną z form oporu jest tworzenie struktur, miejsc, w których wolność może być praktykowana. Mamy nadzieje, że nasze czasopismo będzie właśnie takim miejscem.

Bibliografia

Boncori I. (2023). *Researching and Writing Differently*. Policy Press.

Denzin N. K. (2017). Critical Qualitative Inquiry, *Qualitative Inquiry*, *23*(1), 8–16.

Pullen, A., Helin, J., Harding, N. (red.). (2020). *Writing differently* (wyd. 1, t. 4). Emerald Publishing.

Pullen, A., Rhodes, C. (2008). Dirty writing. *Culture and Organization*, *14*(3), 241–259. https://doi.org/10.1080/14759550802270684

Szwabowski, O., Zańko, P. (2025). Punk as a method of qualitative inquiry: Pogo-bricoleur and dirty research practice. *Research in Education*, *0*(0).

Szwabowski, O., Zańko, P., Mackenzie, D. (2026). We supervise ourselves: Collective autoethnography of '(Wo)Men of Points'. *Organization*, *33*(2), 278–293. https://doi.org/10.1177/13505084251349920